

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економічного аналізу
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності облік і оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
Аналіз бізнес-процесів у підприємстві
(назва магістерської програми)

на тему: «Сучасні аспекти обліково-аналітичного забезпечення
управління дебіторською заборгованістю підприємства
(на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»)»
(назва теми)

Виконавець:

студент обліково-економічного факультету
Шехтерле Ріхард Русланович
(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук
(науковий ступінь, вчене звання)
Коляда Анастасія Леонідівна
(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми Сучасні реалії свідчать про наростаючу кризу неплатежів між підприємствами України, що характеризується значними термінами прострочення платежів та змушує шукати додаткові шляхи підвищення конкурентоспроможності на ринку товарів, робіт, послуг, одним з яких виступає дебіторська заборгованість, яка є однією із найвагоміших складових оборотних активів суб'єктів господарювання.

Тому для ефективного функціонування підприємства існує необхідність організації правильного облікового відображення та аналізу дебіторської заборгованості, що є запорукою отримання правдивої та об'єктивної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

На сьогоднішній день існує вагомий перелік як нерозв'язаних, так і дискусійних та недостатньо розроблених питань стосовно теорії, методики, організації обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємствах, що свідчить про актуальність обраної теми дослідження.

Підвищена увага до обліку та аналізу дебіторської заборгованості пов'язана з необхідністю дослідження порядку списання безнадійної дебіторської заборгованості і загалом припинення визнання дебіторської заборгованості в обліку; методичних та організаційних аспектів обліку дебіторської заборгованості; методики нарахування резерву сумнівних боргів; перспективних методів управління дебіторською заборгованістю. Необхідність дослідження окреслених теоретико-методичних та практичних питань стосовно удосконалення обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємствах обумовило вибір теми та цільову спрямованість дипломної роботи.

Мета дослідження Метою даної магістерської дипломної роботи є узагальнення теоретико-методичних засад та формулювання практичних рекомендацій з удосконалення обліку, аудиту та аналізу дебіторської заборгованості підприємств, та розробка варіантів їх видозмін щодо обрання стратегічної альтернативи розвитку.

Завдання дослідження:

- з'ясувати поняття, види та особливості оцінки дебіторської заборгованості;
- визначити особливості обліку дебіторської заборгованості згідно Національних та Міжнародних стандартів фінансової звітності;
- виокремити дискусійні питання в межах обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства;
- розглянути економічну характеристику ТОВ «Телекарт-Прилад» та провести аналіз його фінансового стану;
- з'ясувати діючу практику обліку дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві в автоматизованій системі обробки інформації;
- розглянути методичні та практичні аспекти аудиту дебіторської заборгованості на ТОВ «Телекарт-Прилад»;

- обґрунтувати напрями вдосконалення діючої системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві;
- здійснити аналіз динаміки складу та структури дебіторської заборгованості ТОВ «Телекарт-Прилад»;
- проаналізувати стан та оборотність дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства;
- здійснити оптимізацію управління дебіторською заборгованістю на засадах економіко-математичного моделювання.

Об'єкт дослідження процес обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Предмет дослідження сукупність теоретичних та методичних засад, пов'язаних із застосуванням обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Методи дослідження У процесі дослідження використано систему методів: аналізу наукової літератури (для дослідження сутності, класифікації та оцінки дебіторської заборгованості); наукової абстракції (при розгляді дискусійних питань обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю); коефіцієнтний метод (під час дослідження його фінансового стану підприємства); причинно-наслідкового та абстрактно-логічного зв'язку (під час вивчення особливостей обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві); методи групувань, порівняння, статистичного, вертикального й горизонтального аналізу, графічного зображення даних, табличний метод (під час проведення економічного аналізу дебіторською заборгованістю досліджуваного підприємства); економіко-математичне моделювання (з метою оптимізації управління дебіторською заборгованістю).

Інформаційна база дослідження законодавчі та нормативні документи України, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Міжнародні стандарти аудиту, праці вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, аудиту, контролю, аналізу дебіторської заборгованості. Практичну інформацію для дослідження було отримано безпосередньо на досліджуваному підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (98 найменувань) та 8-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 116 сторінок. Основний зміст викладено на 106 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 13 рисунків.

Публікації. За результатами виконаного дослідження автором опубліковано 3 наукові праці загальним обсягом 1,46 друк. арк., із них: 2 – у наукових фахових виданнях України обсягом 1,21 друк. арк. та 1 публікація за матеріалами конференцій загальним обсягом 0,25 друк. арк.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні основи управління дебіторською заборгованістю підприємства» розглянуто теоретичні аспекти визначення особливостей обліку дебіторської заборгованості згідно Національних та Міжнародних стандартів фінансової звітності; дискусійні питання в межах обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

У другому розділі «Діюча практика обліку та аудиту дебіторської заборгованості на ТОВ «Телекарт-Прилад»» проаналізовано особливості обліку дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві в автоматизованій системі обробки інформації; методичні та практичні аспекти аудиту дебіторської заборгованості на ТОВ «Телекарт-Прилад»; динаміку складу та структури дебіторської заборгованості ТОВ «Телекарт-Прилад».

У третьому розділі «Економічний аналіз як інструмент підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю ТОВ «Телекарт-Прилад»» запропоновані рекомендації щодо вибору варіантів стратегічних змін у діяльності досліджуваного підприємства задля збереження його конкурентоспроможності у займаному сегменті ринку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. На сьогодні в економічній літературі немає єдиного визначення поняття «дебіторська заборгованість». Найбільш повно розкриває сутність даного поняття таке визначення: дебіторська заборгованість - це зобов'язання боржника за передане майно, виконані роботи, надані послуги, проданий товар, сплачені грошові кошти на довгостроковий або короткостроковий період. Стандарти бухгалтерського обліку визначають методи оцінки дебіторської заборгованості при зарахуванні її на баланс, на дату складання звітності та при списанні з балансу як безнадійної.

2. В Україні облік дебіторської заборгованості регулює Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість". Дане П(С)БО визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та порядок її відображення в обліку. Варто зауважити, що не існує окремого міжнародного стандарту, який регламентує питання відображення в обліку дебіторської заборгованості. Облік дебіторської заборгованості здійснюється відповідно МСБО 1 "Подання фінансової звітності", МСФЗ 7 "Фінансові інструменти: розкриття інформації", МСБО 8 «Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці», МСБО 11 «Будівельні контракти», МСБО 18 "Дохід", МСБО 32 "Фінансові інструменти: подання", МСБО 39 "Фінансові інструменти: визнання та оцінка", тобто дебіторська заборгованість відноситься у міжнародній практиці до фінансових активів. Отже, можна сказати, що в Україні облік дебіторської заборгованості чітко регулюється П(С)БО, а у МСФЗ

зазначені лише загальні правила.

3. Облік та аналіз дебіторської заборгованості є одним з найбільш складних та суперечливих питань, що зумовлено проблемою неплатежів. При цьому постановка правильно організованого обліку та аналізу дебіторської заборгованості, перш за все, повинна сприяти недопущенню прострочення термінів платежу і доведення заборгованості до стану безнадійної. Основою управління дебіторською заборгованістю є своєчасне, повне та достовірне відображення в обліку інформації про виникнення та стан дебіторської заборгованості та боржників підприємства, з метою недопущення виникнення безнадійної заборгованості, а також проведення аналізу стану дебіторської заборгованості (обов'язково у співвідношенні з аналізом кредиторської заборгованості) з метою ефективного поточного управління нею та прийняття рішень з усунення недоліків управління дебіторською заборгованістю в майбутньому. Зважаючи на це, у процесі формування політики управління дебіторською заборгованістю, доцільно: проводити детальний аналіз дебіторської заборгованості підприємства у поточному та майбутніх періодах; чітко формулювати принципи кредитної політики; здійснювати аналіз платоспроможності та надійності покупців (дебіторів); впроваджувати та використовувати процедури інкасації дебіторської заборгованості; здійснювати рефінансування дебіторської заборгованості; створювати систему контролю за дебіторською заборгованістю.

4. Проведений аналіз фінансового стану підприємства показав, що ТОВ «Телекарт-Прилад» активно розвивається, зростання валюти балансу свідчить про розширення господарської діяльності. Водночас підприємство потребує додаткових фінансових вкладень в оновлення активної частини основних виробничих засобів, розробки комплексу заходів на подальше підвищення продуктивності праці та пошуку нових ринків збуту, підвищення виручки від реалізації, зниження собівартості продукції.

5. Первинний облік дебіторської заборгованості на ТОВ «Телекарт-Прилад» ведеться згідно чинного законодавства. Для синтетичного обліку дебіторської заборгованості на ТОВ «Телекарт-Прилад» використовуються рахунки 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами» та 38 «Резерв сумнівних боргів». Підприємству доцільно використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення (до 3-х місяців, до 6-и місяців, до 12-и місяців); створювати резерв сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості в кінці року перед складанням звітності, а використовувати його протягом звітного року.

6. Організація аудиту дебіторської заборгованості ТОВ «Телекарт-Прилад» передбачала укладення договору на проведення та планування аудиту. В процесі планування аудиту розроблено тест внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, загальний план аудиторської перевірки, програму аудиторської перевірки дебіторської заборгованості. Аудиторську перевірку

дебіторської заборгованості ТОВ «Телекарт-Прилад» розпочинали з її інвентаризації. В подальшому за допомогою методу зустрічної перевірки перевірялися залишки розрахунків з покупцями та замовниками (субрахунок 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»), розрахунків за виданими авансами (субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами»), розрахунків з іншими дебіторами (рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами»). Далі відбувалося здійснення аудиторських процедур, згідно програми аудиту.

7. Виявлено, що облік дебіторської заборгованості в ТОВ «Телекарт-Прилад» має цілу низку недоліків, які необхідно виправити. Для подолання цих недоліків на підприємстві необхідно створити резерв сумнівних боргів. Аналітичний облік на рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» повинен вестися в розрізі боржників чи за строком непогашення дебіторської заборгованості. Нарахування резерву сумнівних боргів за звітний період має відображатися в складі інших операційних витрат наприкінці звітного періоду. Рахунок 36 «Розрахунки з різними дебіторами» повинен включати субрахунки 361 "Розрахунки з вітчизняними покупцями" і 362 "Розрахунки з іноземними покупцями", а також субрахунками 365 «Розрахунки з вітчизняними замовниками» і 366 «Розрахунки з іноземними замовниками». Дослідження проблем обліку дебіторської заборгованості набувають особливої уваги, що особливо впливає на процес аудиту, особливості його здійснення та формування підсумків, так як роль дебіторської заборгованості дуже важлива для кожного підприємства, а їх аудит є значним етапом перевірки фінансової звітності підприємства. Для подолання цих проблем рекомендовано розширити тести внутрішнього контролю дебіторської заборгованості, перелік робочих документів аудитора та текст аудиторського висновку.

8. Результати проведеного аналізу динаміки складу та структури активів досліджуваного підприємства свідчать про те, що у 2017 році у порівнянні як до 2016 року, так і до 2015 року, відбувся приріст сукупних активів ТОВ «Телекарт-Прилад», що є свідченням зміцнення економічного потенціалу підприємства, його ваги на ринку. В складі сукупних активів підприємства є необоротні та оборотні активи, та протягом всього досліджуваного періоду відсутні необоротні активи для продажу та групи вибуття. В структурі активів найбільшу питому вагу мають оборотні активи. В 2015 році на їх долю припадало 81,3%, а в 2017 році вона зросла до 86,4%, що вказує на зменшення ризику компенсації авансованого капіталу та підвищення його віддачі внаслідок прискорення оборотності оборотних коштів.

В структурі поточних активів найбільшу питому вагу у 2015-2017 роках мають запаси – відповідно 49,3% та 45,1%. В натуральному виразі суми запасів щороку знижуються, отже, можна зробити висновок про підвищення виробничої активності підприємства за останні три роки. В 2017 році найбільшу питому вагу в структурі поточних активів має дебіторська заборгованість, її значення досягає 49,0%. ТОВ «Телекарт-Прилад» розширює свою діяльність, отже, зростає кількість споживачів і дебіторська заборгованість. За три роки сукупні активи підприємства збільшилися на суму 8263 тис грн. або на 8% у порівнянні до 2015 року. Це відбулося за рахунок

зростання сум оборотних активів, а саме дебіторської заборгованості.

9. Аналіз стану дебіторської заборгованості показав, що довгострокова дебіторська заборгованість протягом всього досліджуваного періоду у підприємства відсутня. Аналіз руху дебіторської заборгованості по складу дав змогу встановити, що її збільшення в 2017 році виникло переважно під час розрахунків за товари, роботи і послуги, а також за виданими авансами. В умовах кризового стану економіки частка кредиторської заборгованості у джерелах формування майна підприємства суттєво зросла. Приріст кредиторської заборгованості у 2017 році у порівнянні до 2016 року становив 87%. Протягом 2016-2017 років як в структурі дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, так і в структурі іншої поточної дебіторської заборгованості немає заборгованості терміном погашення більше півроку. Сумнівних боргів у підприємства немає. Відсутність сумнівної дебіторської заборгованості свідчить про раціональну політику підприємства щодо надання відтермінування у розрахунках з покупцями.

Аналіз факторів, що призвели до уповільнення оборотності дебіторської заборгованості показав, що за рахунок збільшення залишків дебіторської заборгованості оборотність дебіторської заборгованості уповільнилася на 69 днів, а за рахунок зменшення обсягу реалізації - на 6 днів. Тривалість виробничого та фінансового циклів в динаміці зменшилася, що є позитивним для роботи підприємства в цілому. Тривалість операційного циклу зросла у 2017 році у порівнянні до 2016 року за рахунок різкого зростання сум дебіторської заборгованості у 2017 році, така тенденція не є вигідною для підприємства. Показники платоспроможності мають недостатні значення, але позитивну динаміку у часі. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець періоду має мінімальне нормативне значення, отже, підприємство можна вважати платоспроможним. У разі необхідності підприємство в змозі покрити всі свої поточні зобов'язання, а також має оборотний капітал.

10. З метою оптимізації управління дебіторською заборгованістю ТОВ «Телекарт-Прилад» рекомендовано використовувати засоби економіко-математичного моделювання. Для прогнозування обсягів дебіторською заборгованістю можна застосовувати трендовий аналіз, який передбачає на підставі ретроспективного підходу визначити тенденцію зміни дебіторською заборгованості за ряд років та на підставі цього спрогнозувати її на наступний період. Окрім цього доцільним видається застосування кореляційно-регресійного аналізу, який дозволить прогнозувати рентабельність продажу продукції підприємства в залежності від впливу різних чинників за допомогою математичної моделі. Проведене моделювання показало, що на рентабельність продажу ТОВ «Телекарт-Прилад» впливають: коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; тривалість одного обороту дебіторської заборгованості та коефіцієнт абсолютної ліквідності.

АНОТАЦІЯ

Шехтерле Р.Р.,

(прізвище та ініціали студента)

«Сучасні аспекти обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства (на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»)»,

(назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Облік і оподаткування» за магістерською програмою «Аналіз бізнес-процесів у підприємництві»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти визначення особливостей обліку дебіторської заборгованості згідно Національних та Міжнародних стандартів фінансової звітності; виокремлення дискусійних питань в межах обліково-аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства.

Проаналізовано особливості обліку дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві в автоматизованій системі обробки інформації; методичні та практичні аспекти аудиту дебіторської заборгованості на ТОВ «Телекарт-Прилад»; динаміку складу та структури дебіторської заборгованості ТОВ «Телекарт-Прилад».

Запропоновано рекомендації щодо вибору варіантів стратегічних змін у діяльності досліджуваного підприємства задля збереження його конкурентоспроможності у займаному сегменті ринку.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, обліково-аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю, система обліку і аудиту дебіторської заборгованості.

ANNOTATION

Shekhterlie R.R.,

(students surname and initials)

«Modern aspects of accounting and analytical support for management of receivables of the enterprise (for example, LLC" Telekart-Device ")»

(work title)

thesis for Master degree in specialty «accounting and taxation» under the program «Analysis of business processes in entrepreneurship»,

Odessa National Economic University

Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study the process of accounting and analytical support for the management of receivables of the enterprise.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of determining the characteristics of accounts receivable in accordance with the National and International Financial Reporting Standards; the identification of discussion issues within the accounting and analytical support for the management of receivables of the enterprise.

Keywords: accounts receivable, accounting and analytical provision of accounts receivable management, accounting and auditing of accounts receivable